

Україна у фокусі

7 – 13 жовтня

2013 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень	3
II. Аналітична довідка.....	4
<i>Демократичні процеси.</i> Євроінтеграція по-українськи: реформи на папері.....	4

I. Огляд політичних подій за тиждень

7
ЖОВТНЯ

Президент Білорусі Олександр Лукашенко не бачить жодних проблем у тому, що Україна інтегруватиметься до Європи. Щоправда, у разі, якщо така євроінтеграція не завадить співпраці з Митним союзом. Про це Олександр Лукашенко заявив під час зустрічі з українським прем'єром Миколою Азаровим у Мінську. За словами президента Білорусі, якщо українські пропозиції задовольнятимуть Митний союз, то країни підуть Україні назустріч.

8
ЖОВТНЯ

У Кракові відбулася зустріч президента Польщі Броніслава Коморовського із Віктором Януковичем, під час якої український президент запевнив, що питанню євроінтеграції українська влада приділяє багато уваги. Броніслав Коморовський також оптимістично оцінив перспективи підписання угоди у листопаді.

9
ЖОВТНЯ

Президенти європейських країн на саміті у Польщі обговорили підписання Україною угоди про асоціацію з ЄС. У їхній заяві сказано, що для саміту Східного партнерства у Вільнюсі підписання асоціації з Україною буде важливою складовою, але документ буде завізований лише у разі, якщо відбудуться зрушення у справі Юлії Тимошенко.

Україні необхідно розробити нову схему співробітництва з Росією та Митним союзом. Про це заявив Микола Азаров під час засідання уряду. За його словами, нові правила торгівлі, які запрацюють після підписання угоди з ЄС, не повинні скоротити товарообігу з Білоруссю, Росією та Казахстаном.

10
ЖОВТНЯ

Підписати і розпочати виконання угоди про асоціацію між Україною та ЄС рекомендує профільний комітет Європарламенту. Відповідну доповідь схвалили депутати в Брюсселі. У ній вони наголошують, що Київ має виконати всі без винятку вимоги. Крім того, 20-ро депутатів попросили керівників ЄС зробити усе можливе для підписання угоди про асоціацію у листопаді у Вільнюсі і звернулись до Європейської комісії конкретніше висловлюватися щодо справи экс-прем'єра України Юлії Тимошенко.

Верховна Рада попередньо схвалила та спрямувала до Конституційного Суду проект закону «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів», внесений Президентом України. Нагадаємо, ухвалення цього законопроекту є важливою умовою для підписання Україною угоди про асоціацію з Європейським Союзом, однак опозиційні фракції «Батьківщина», «УДАР» і «Свобода» не підтримали ухвалення цього документа. В опозиції заявляють, що цей законопроект призведе до посилення залежності суддів від президента.

11
ЖОВТНЯ

Європарламент рекомендуватиме підписати угоду про асоціацію з Україною на Вільнюському саміті, якщо буде досягнуто порозуміння у питаннях вибіркового правосуддя. Про це йдеться у звіті Європарламенту, що його оголосив депутат Яцек Саріуш-Вольський на міжнародній конференції у Києві. Європарламентарій від Польщі конкретизував: одна з ключових вимог до української влади – звільнення экс-прем'єра Юлії Тимошенко.

Віктор Янукович, у свою чергу, запевнив, що українська сторона шукає шляхи вирішення ситуації навколо экс-прем'єра Юлії Тимошенко. Про це він сказав під час зустрічі з єврокомісаром Штефаном Фюле у рамках цієї ж конференції.

II. Аналітична довідка

✓ Демократичні процеси

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ: РЕФОРМИ НА ПАПЕРІ

10 жовтня Верховна Рада попередньо схвалила проект закону «Про внесення змін до Конституції щодо посилення гарантій незалежності суддів». «За» голосували представники Партії регіонів, Комуністичної партії та низка позафракційних депутатів, тоді як опозиційні «Батьківщина», «УДАР» і «Свобода» відмовилися підтримати цей законопроект. Останні мотивували своє рішення тим, що попри те, що цей законопроект входить до пакету документів, ухвалення яких є необхідним для підписання Угоди про асоціацію з ЄС на листопадовому саміті у Вільнюсі, він у разі набуття чинності призведе лише до посилення залежності суддів від президента. З цієї думкою солідаризувалися й багато представників експертного середовища.

Якими будуть наслідки ухвалення змін до Конституції щодо незалежності суддів? Які перспективи реформування інших галузей законодавства до часу проведення Вільнюського саміту?

Попередньо ухвалені зміни до Конституції стали яскравим прикладом бутафорного характеру реформ, які проводить українська влада останніми роками. З одного боку, зміст законопроекту певною мірою відповідав рекомендаціям Венеціанської комісії та, відповідно, мав наблизити законодавче регулювання суддівського корпусу до європейських стандартів.

Зокрема, на вимогу європейських експертів законопроект вилучив Верховну Раду із суб'єктів призначення суддів, тим самим усунувши важливий компонент політизації цього процесу. З іншого боку, в разі ухвалення цих змін парламент формально отримує право утворювати, реорганізовувати і ліквідувати суди загальної юрисдикції, що також узгоджується

з побажаннями Венеціанської комісії.

Насправді ж обидві норми, скоріше за все, можуть дати прямо протилежний результат, аніж того очікували європейські чиновники. Усунення парламенту від процесу призначення суддів доповнено в законопроекті наданням президенту ексклюзивного права призначати, звільняти та переводити на іншу посаду всіх суддів. Крім того, утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати суди парламент зможе так само лише за поданням президента. Іншими словами, запропоновані зміни ліквідують одне джерело політизації процесу призначення суддів, але водночас зосередять увесь масив повноважень в іншому джерелі. Безвідносно до поточної розстановки сил, це несе в собі загрозу ще більшої політизації процесу, адже парламент як колегіальний орган має куди більш репрезентативний характер, ніж одноосібна посада президента. А в умовах сучасної України, де президент зумів – в тому числі неконституційними методами – зосередити у своїх руках важелі впливу на всі гілки влади, це призведе лише до формального узаконення наявної залежності судової системи від президентської вертикалі.

Показово, що цей законопроект – не єдиний із пакету «євроінтеграційних», який може погіршити чинне законодавче поле. Ще 5 вересня депутати ухвалили зміни до Кримінально-виконавчого кодексу щодо порядку та умов відбування покарання, який також має стати передумовою виконання Україною своїх зобов'язань

напередодні Вільнюського саміту. Він справді містить певні позитивні новели – зокрема, збільшення кількості можливих побачень для ув'язнених виховних колоній. У той же час ухвалений закон непропорційно зменшує вже існуючі права ув'язнених шляхом розширення списку заборон. Крім того, деякі позитивні поправки, які були включені в початковий варіант документа – як то дозвіл ув'язненим користуватися мобільними телефонами, – до другого читання були просто усунуті. На виході ухвалили закон, невеликий позитивний потенціал якого нівелюється додатковими обмеженнями, накладеними на ув'язнених. Тому про наближення пенітенціарної системи до європейських стандартів у цьому контексті говорити, знову ж таки, не доводиться.

Досить туманними лишаються перспективи законодавчого реформування інших сфер, увагу яким приділяє ЄС. Проект закону «Про прокуратуру», на важливості якого останнім часом європейські чиновники особливо наголошують, досі не зареєстровано у Верховній Раді. Більше того, характер його народження викликає певні підозри: перший варіант проекту було представлено радником президента Андрієм Портновим перед членами Конституційної асамблеї в усній формі. Відповідно, досі немає навіть приблизного тексту цього законопроекту. Тому імовірним виглядає припущення, що його розробники зумисне затягують подання документа до парламенту, аби залишити обмаль часу на його докладний розгляд і можливу видозміну. Тобто те, чи

відповідатиме законопроект про прокуратуру духу й букві вимог ЄС, поки що нікому невідомо.

Не надто стрімко рухається процес і в царині реформування виборчого законодавства. З одного боку, 10 жовтня депутати Партії регіонів нарешті зареєстрували відповідний законопроект у Верховній Раді. З іншого – Міністерство юстиції й надалі проводить круглі столи щодо обговорення його положень, тому статус цього документа не зовсім зрозумілий. Парламент ще має можливість встигнути ухвалити законопроект до Вільнюського саміту, і цілком вірогідно, що в такому разі остаточний варіант

дещо покращить законодавче регулювання виборчого процесу. Однак уже зараз зрозуміло, що законопроект не торкнеться двох найважливіших зауважень європейської сторони – необхідності кодифікації виборчого законодавства та зміни виборчої моделі. Тому якщо позитивні новели, вироблені під час обговорень рекомендацій Венеціанської комісії та ОБСЄ / Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДПІЛ), таки втіляться в життя, їх буде вочевидь недостатньо для справжнього реформування української виборчої системи.

Висновки

Таким чином, попереднє схвалення парламентською більшістю змін до Конституції щодо механізмів призначення і звільнення суддів дає змогу президенту під маскою виконання вимог ЄС закріпити своє домінування над судовою системою на законодавчому рівні. Негативних наслідків можна очікувати і від іншого ухваленого закону з пакету «євроінтеграційних» – щодо змін умов відбування покарання, який здебільшого звужує права ув'язнених. Разом із затяжним і непрозорим процесом розробки закону про прокуратуру та незрозумілими перспективами змін до виборчого законодавства ці процеси демонструють, що українська влада сприймає вимоги європейських інституцій здебільшого у формальному ключі, а подекуди – і як зручний засіб для подальшого «закручування гайок».

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук